Megjelen minden vasárnap. Egész évre 20 kor. Egyes szám 40 fillér.

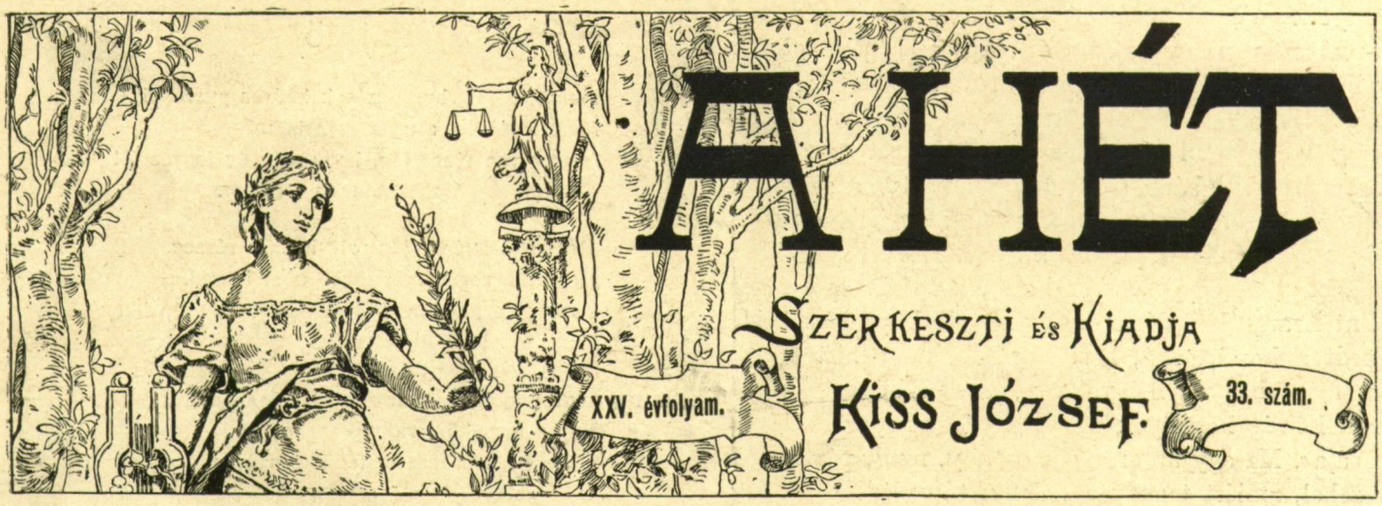

Budapest, 1914. augusztus hó 16.

OLVASÓINKHOZ.

A háborus állapotok oly nyomdatechnikai akadályokat idéztek elő, hogy azokkal immár nekünk is számolnunk kell. A napilapok már hetek óta erősen redukált terjedelemben jelennek meg, mert fogytán a papirkészlet. A beálló zavarok ellen nekünk is védekeznünk kell. Nivónkat megtartjuk, de a lap terjedelmét alig pár oldallal csökkentjük. Mihelyt a zavarok elmultak, közönségünket kárpótolni fogjuk mindazért, amit e válságos napokban a körülmények kényszere következtében nem adhattunk meg neki.

Krónika.

Hol vannak a milliók?

— *aug. 14.*

A katonáink, a katonáink megteszik a magukét; tegnap még bokrétás verbunkosnak látszott, ma már világtörténelmi igazság, hogy a magyar a világ első katonája. A katonáink megteszik a magukét, de a czivilsorban maradt ország, az is megteszi a magáét? Ha látjuk a lelkesedést, még pedig nemcsak az utczán, amelynek bizonyára forró szuggesztiv igézete van, hanem az otthonokban is, ha olvassuk az ujsághireket, sőt plakátokat, azt hiszszük: igen; de ha a karcsu számtornyokat nézzük, az összegeket és a kimutatásokat, az események sulyával mérjük az áldozatokat, akkor azt hiszszük: nem. Ne értsenek félre; a kötelességét mindenki megteszi, és az ország, amely normális időkben valósággal klinikai képét adta minden tegnapról lett és máról való széttagoltságnak, ma fölemelően egységes. Mint Apponyi Albert mondta a képviselőház ülésén: »Magyarország magasztos lát-

A trónörökös-pár.

Kallós O. felvétele.

ványt nyujt most Európa előtt«. Ma igazán egy táborban van az ország és épp az egészségünkre vall, hogy még az osztályharcz bomlási termékei is fölszivódtak ; ma igazán egy táborban van az ország, ma semmi sincs, ami különbséget tesz, még a koponya szabása se, a haj pigmentuma se, a vér kémiai összetétele se és a szem szocziális optikája se ; ma talán még az a legrettentőbb egyenlőtlenség, hogy az egyik ember beteg, a másik egészséges. Mint Arany János irta negyvennyolczban : »Az, miért epedt a honfi, soká, hasztalan, De nem hitte, csak mutatta, hogy reménye van, Az többé nem álom, nem kétség homálya : Ismét egy a magyar kettévált hazája«. Ma egy az ország s osztály, rend, párt szinte vezekel, amiért tegnap a *másikat* támadta.

Ami tegnap választóviz volt, ma szenteltviz : kibékit és testvérré tesz ; de épp ezért, épp azért, hogy a jövőre is hazugsággá bélyegeződjék minden, amire eddig társadalmi hadüzeneteket, ultimátumokat alapitottak, épp azért kivántuk volna, hogy az adakozás ritmusa gyorsabb legyen ; épp azért kivántuk volna, hogy akiket tegnap még támadtak, csak azért, mert nagy vagyonuk van, azok bebizonyitsák, hogy ez a nagy vagyon, ez nemzetvagyon, vagyon : amely érez, amely vele piheg a néppel, amelynek szive van és lelke van és épp ugy az életét áldozza, mint a birtokosa. Igaza volt annak a politikusunknak, aki az egyház tulajdonjogának védelmére kelvén, megállapitotta, hogy ma, amikor a Pénz csak ütni tud, de gyógyitani nem, amikor a Pénz végiggörög mindenen, ami tisztesség, emberek és országok becsülete, ma százszorosan meg kell becsülni azt a vagyont, amelynek erkölcsi tartalma van. Hát most itt az ideje, hogy ezt az erőt, ezt a vagyont, amelyen a történelem erkölcsi glóriája uszik, mozgósitsák ; de nemcsak ezt a vagyont, minden vagyont, akár a századok aranyalmafáján nőtt, akár, igen, ezt is, akár a spekuláczió odvából gyöngyöződött ki. Oh, nem tulságosan ; csak épp annyira, amennyire a nyomor nyilt ütközetben legyőzhető ; csak épp annyira, amennyire a csüggedőbe hitet, az elbukóba erőt, a pimasz szkepszisbe megnyugvást és megbékélést önt ; csak éppen annyira, amennyit a saját történelmi életösztöne kiván. Ma nincs ok panaszra ; ha ösmeretlen neveket látunk a listákon és ösmerős neveket nem, ha az ád, akinek gyüjteni kellene és az gyüjt, akinek adni kellene, ha több név gyül, mint amennyi ezeres, higyjük : hogy ez csak a kezdet s a hiba bennünk vagyon . . . mert türelmetlenek vagyunk. De fontos tudni, hogy ezt a harczot ketten harczolják : a hadsereg künn és a társadalom benn. A hadsereg győz : vele az erő, a becsület és az igazság ; és a társadalom is győzni fog, ha mindenek, akiket illet, megteszik végre, amit az erő, a becsület és az igazság követel tőlük.

Milyen gyávák is a férfiak, A világ minden törvényét kigunyolják, de félnek a világ nyelvétől.

Induló.

Most, kedves, bucsuzz sok kedves gyerektől,
Mert véget ért a tréfa és a bók.
Most olyan táncz jön, hogy száz év jegyez föl
Megdöbbent kézzel minden fordulót.

Most olyan táncz jön, oly halálra részeg,
Hogy tánczosod már többé nem marad.
Be nagyra nő mind! Be komoly, be szép lett
Fiatal arczuk a csákó alatt!

Szuronyszegezve megy majd jónehány
Havas mezőkön, ritkuló menetben —
S majd hazatévedt emlékükbe rebben

Ellágyult ajkad remegése tán,
A lőporfüstös késő szürkületben,
Tábortüzeknél, a kürtszó után . . .

Mindszenti István.

Örmény regény.

Irta: KÓBOR TAMÁS.

Különbül, mint az öreg Katagár Mózes, ember még nem bánt el hütlen feleségével. Kerek husz esztendeig tartott, mig elégtétele teljes volt.

Az elején ott voltam magam is, kicsi gyerekkoromban. Katagár ur a boltjában ült és pipált, a felesége kiszolgálta a parasztokat. Bizony, én nem tudom, hogy szép asszony volt-e ; lompos szoknyájában, tarka kendőbe csavart fejével nekem nem tetszett. De vidám volt és barátságos mindenkihez. Azonfelül ő volt az ur a háznál. Ura csak pipázgatott, elment a szomszéd városba kártyázni s idehaza szóba állt az oláh parasztokkal, hogy lesz-e hó, eső? Az asszony szolgált az üzletben, számolt le a regálebérletben, vágatta az erdőben a fát, vezette a havasi legelő marhaállományát. Nála volt a nagy kassza kulcsa is, a kis kassza kulcsa is. S amellett ő tanitotta irni-olvasni a kis ötéves Juliskát is, egyetlen gyereküket.

A szomszéd faluban fával kufárkodott Sverteczky Bertalan, aki valamikor vadászhadnagy volt, de holmi csunya kártya-afférok miatt kitették a katonaságból. Összevásárolgatta a fát levágottan, levágatlanul s tovább adogatta. Közben ő is bement a szomszéd városkába, ahol nagyokat ivott és kártyázott. Csodálatos, mióta rajtavesztett a katonaságnál, a kártyában mindig becsületes maradt és állandóan veszitett. Ennélfogva Katagár Mózes, aki jeles kártyás és fukar ember volt, nagyon szeretett vele kártyázni.

Egy izben megesett, hogy egy tizesbankót, melyet Katagár Mózes éppen elnyert, kiégetett a szivarjával a jobb csücskén. Nagy baj nem esett vele, alapos vizsgálat után kitünt, hogy maga a bankó rajza, ami értéknek számit, sértetlen maradt. Ebben megnyugodva, Mózes zsebregyürte a többi pénzzel és vigan koczogott hazafelé. Ott nevetve mesélte feleségének, hogy megint nyert ötvenöt forintot attól a szamár Sverteczkytől s átadta az asszonynak a pénzt, aki meglehetős egykedvüen becsukta a kasszába.

Másnap ott járt Sverteczky és az asszonynyal leszámolt egy nagy faszállitást s mint Mózesnek mondta, rögtön le is szurta az árát.

— Nem jön-e be egy kis partira? — kérdezte azután.

— Ha az asszony enged — felelt Mózes.

Az asszony jó volt, mindent engedett. Igy a Sverteczky csézáján elkoczogtak s két óra multán már ott ültek a kaszinóban, egymással szemben, egy csomó kibicztől körülvéve, és kártyáztak. A szerencse, mint mindig, most is kedvezett Mózesnek, aki egyre gyürte mellénye zsebébe a bankókat. A másik káromkodott, de igazában nem bánta a veszteséget.

Egyszerre Mózes csak meghökkent s azóta következetesen veszitett. A hadnagy egy tizforintosat adott át neki, ugyanazt, amelyiket tegnap tőle nyert, az átégetett széllel. A jóhiszemü Mózes rögtön fölismerte, de nem szólt semmit. Majd minden pénzét elveszitette, kivéve az égett tizforintosat. Ezt nem adta oda, inkább adósa maradt Sverteczkynek tizenöt forinttal.

Mikor hazament, csak ennyit mondott az asszonynak:

— A kasszakulcsot.

— Minek?

Mózes csökönyösen ismételte:

— A kasszakulcsot!

Az asszony elhalványult, de odaadta a kulcsot.

— Gyere be.

Követte.

Mózes fölütötte a könyvet, abba be volt vezetve a Sverteczky által fizetett négyszáznyolczvan forint. Kinyitotta a kasszát és talált benne kétszázat.

— Hogy lehet ez? — kérdi Mózes.

Az asszony próbálja elriasztani.

— Mit törődöl vele? Ha eddig rám biztad, ezentul is rám bizhatod.

— Hogy lehet ez? — kérdi Mózes ismét és már kezében tartja az asszony nyakát.

— Jó isten! — hebegi ez — ne bánts Mózes.

— Hogy lehet ez? — kérdi emez harmadszor.

Az asszony látta, hogy nem a pénzre kiváncsi, hanem valamit sejt. Ismerte emberét és tudta, hogy el van veszve. Összeszoritotta tehát fehér ajkát és lehorgasztotta a fejét.

— Tégy velem, amit akarsz — mondotta.

Mózes ellökte, hogy nekiesett az almáriomnak, aztán nekiült az üzleti könyveknek és egész éjtszaka számolgatott. Mikor ezzel készen volt, odaállt a kis gyerek ágyacskája elé és figyelmesen nézte. Most már látta, ami eddig föl se tünt neki: a gyerek szakasztott Sverteczky volt, ugyanaz a fekete szem, ugyanaz a kiálló áll s mikor nevetett, az arcza éppugy mintha három darabra vált volna, mint a volt hadnagyé.

Az asszony az ágyban feküdt és nem mert moczczanni. Megértette minden mozdulatát s mikor a gyereket vizsgálta, megértette ezt is. Most az ember hozzálépett s az asszony megkövült rémülettel nézett rá. Azt hitte, hogy meg akarja fojtani. De Katagár Mózes csak leült az ágy szélére és lerántotta lábáról a csizmát, aztán egészen levetkőzött, lefeküdt és öt percz mulva mélyen és nyugodtan aludt.

Kora reggel befogatott és elhajtott, egymagában. Délre azért otthon volt s ebédhez ült, mintha mi sem történt volna. Az asszony tudta, hogy hol járt, de sejtelme sem volt róla, mit müvelt. Tán megölte? S most rajta a sor? Halálos aggodalommal kémlelte az ember torzonborz, nyugodt arczát, s a szeméből még csak azt sem látta, hogy valami a fejében járna. Mikor elvégezte az ebédjét, odament a kasszához, kinyitotta, lassan, körülményesen kikotorászott a tárczájából egy váltót és gondosan elzárta.

Ekkor állt a felesége elé és mondta:

— Elintéztem mindent. Tizenhétezerkétszáz forintot adtál neki, hogy fattyu anyjává tett. A pénz az enyém, a gyerek az övé. Előbb adja meg a pénzemet, aztán majd meglássuk, mi lesz a gyerekkel. Értetted?

Nem értette ugyan, de bólintott a fejével és módnélkül meg volt rettenve.

De csakhamar megértette. Mózes behivta a gyereket, aki az udvaron kergette a libákat, térde közé fogta, hosszan nézte az arczát, megsimogatta vad, fekete haját s ezt mondta:

— Van-e kedved velem a Lunka Negrára menni?

— Most mindjárt! — kiáltott a gyerek és tapsolt örömében.

— A Lunka Negrán sok mulatság akad, — folytatta Mózes — ott örökké csilingel a nyáj kolompja, mindig vannak kecskegidák, mikkel játszogathatsz, aztán két kecskét befogunk egy kis szánba és usgyi, repülünk velök le a lejtőn.

— Jaj de jó lesz! — kiáltott a gyerek — papa, menjünk a Lunka Negrára!

— Készülj tehát — szólt az öreg és fölállt.

Akkor tavasz volt, a hegyekről egyre robogtak lefelé a vadvizek. A Lunka Negra felől távoli dörgés jelezte a hótömegek összeroppanását, a nyájak most vonultak fölfelé. Az öreg Mózes összeszedte téli holmiját, összecsomagolt néhány kiló dohányt, néhány skatulya töltést, egy doboz teát. A gyerekkel összeszedette összes holmijait, fölrakatta az egész gönczöt egy kis kétkerekü szekérre, maga pedig a gyereket kézenfogva, mondta:

— Most gyerünk!

Rá se hederitett az asszonyra, aki kővé meredve állt ott és nézte hol a gyereket, hol azt a rémületesen nyugodt embert. A gyerek vigan anyjához futott, hogy bucsuzzék, de apja visszarántotta.

— Nem érünk rá — mondta, és hátra se nézve, egy szót se szólva, nekiindult a havasoknak.

— Mózes! — sikoltott az asszony és utánavetette magát.

Mintha nem is hallotta volna, csak ment, ment a körbe tekergődző uton, föl, a havasok felé.

És leszállt a nap és elmult az éjtszaka, az ember nem jön haza. Tán valami baja történt? Jöttek a parasztok a havasok aljáról: nem látták-e Katagár uramat? De igen, találkoztak vele, fölment az a Lunka Negra felé és igen vidáman játszogatott a gyerekkel. Majd egy másik: a gyerek a vállán lovagolt, ugy vitte, bizonyára fáradt volt. De hogy is lehet ilyen kis gyereket olyan magasra vinni, különösen most, mikor a patak folyik az ösvényeken?

Aztán nap mult nap után és Mózes nem jött vissza. Beköszöntött a nyár, a nyájak a legmagasabb legelőkre vonultak föl és Katagár Mózesről azt hallotta az asszony, hogy egy havasi kunyhóban ütött tanyát a kis Julissal, aki igen vidám. Puskával a vállán barangolja be a sziklákat és egyre teregeti le a zergéket. — Nem izent semmit? — Semmit.

S az ősz is beállt és a kis oláh falu éjjel-nappal, heteken keresztül ázott a szakadatlan esőben. Sverteczkyről hirt se hallott többet. A Retyezát fehér jéglapjai eltüntek a felhők mögül, a pásztorok visszavisszatértek már a faluba, a hegyeket egészen ellepte már a hó. Csak Katagár Mózes maradt fönt a kislánynyal, ahol most farkasok orditanak versenyt a bömböló széllel.

Jött a karácsony is, egészen fehéren, egészen reménytelenül. A hegyi utak járhatatlanok, most már nem is jöhetnek le, tán el is pusztultak odafönt.

Ez a folytonos várás, rettegés, tépelődés, a lelkifurdalás, a gyerekért való gond, közepette a nyugodal-

mas, egyhangu életnek a boltban, a számadások között, csontig lesorvasztották a szegény asszonyt. Imádkozott, hogy ura jöjjön vissza és lőjje le.

Szilveszter estéjén aztán váratlanul betoppant. Ugy, mintha mi sem történt volna. A kislányt karján tartotta s az vastag nyakát átölelve, aludt. Az asszony szólni sem mert, csak ugy lihegve, vágyva nézett a gyerekre, de nem merte érinteni. Mózes rá sem nézett, csak gyöngéden levetkőztette a gyereket és lefektette. Aztán maga is levetkőzött és lefeküdt.

Másnap kiállt a boltajtó elé és pipált. Csikorgó hideg volt, ott fönt a havasokban megszokta. A kis gyerek, mikor fölébredt, csodálkozva nézett körül, egészen elszokott a szülei háztól, tán nem is igen emlékezett rá. Édesanyja most, hogy az ember nem látta, rávetette magát és keserves könyhullatás között csókolgatta. A kislány türte, idegenül, szinte kedvetlenül.

— Elfelejtetted már anyádat, nem szereted már anyádat? — zokogott a szegény asszony.

A gyerek nem felelt, csak nézett vágyva ki a kis ablakon, a szabadba.

— Ugy-e jó itt? Most már itt maradsz! — szólt reménykedve, meg hogy valamit megtudjon, az asszony.

— Odafönt jobb — volt a kurta felelet.

— De nem engedlek, itt tartlak, te szivtelen gyermek! — kiáltott az asszony.

— Apa erősebb — volt a felelet.

Délfelé az öreg Mózes nyugtalankodni kezdett. Egykedvü arcza elsötétült, majd fenyegető lett. Nézte az óráját s a kezében tartogatva, kémlelte az utat. Mikor a mutató pontban tizenkettőre ért, Katagár Mózes bement a boltba.

— Jól jár az óra?

Ez volt első szava a feleségéhez.

— Jól jár. — Megnézte, ott még egy negyedóra hiányzott tizenkettőre.

Ekkor száncsörgés hallatszott, a bolt előtt állt meg s belépett Sverteczky. Egészen lefogyva, arczán a hajszolt vad fáradtsága és a kisértettől remegő kutya félelme. Egy pillanatra találkozott a szeme az asszonyéval, de akkor már ott állt Katagár Mózes.

— Megvan? — kérdezte.

— Megvan — felelte amaz halkan.

Bementek a belső szobába. Ott Sverteczky egy váltót adott át és néhány nagy bankót. Katagár Mózes gondosan megolvasta a pénzt, elzárta, aztán kivette és átadta Sverteczkynek a régi váltót.

— Mához egy esztendőre — mondotta és elfordult.

— Mózes, — szólt az most — valamit szeretnék kérdezni.

— Az üzletre tartozik?

— Arra.

— Nos?

— Mi lesz, ha véletlenül meghalnék?

— Az a ti bajotok, gondod legyen rá, hogy ne halj meg. Én is vigyázok magamra. Ha *vele* akarsz beszélni, — nem bánom.

Nem bánta, sőt maga ment ki a boltba, mig azok ketten beszélgettek. A gyerek nem tágitott oldala mellől.

Ekkor tudta csak meg az asszony az egész szörnyüséget. A megállapodás, azaz Katagár Mózes határozata az volt, hogy mig az egész pénzt le nem fizette, addig a gyereket magánál tartja. Ha pedig bármely oknál fogva elmarad a törlesztés, megöli a gyereket.

S ezzel a rémitéssel kergette végig az országon azt az embert, pénzt szerezni. Kényszeritette, hogy vigyázzon az egészségére és éljen rosszabbul, mint a kutya és takarékoskodjon, mint a fukar. Ha gályarabságra itéli, nem olyan szörnyü a büntetés. S mig az embert végigkergeti az országon, az asszonyt egyhelyben, egymagában fogva tartja a boltban. Ez husz esztendeig fog tartani, mert annyihoz kötötte magát az öreg Katagár.

Még két napig lent maradt s beszerezte a szükségleteit. Aztán hátra se nézve, kézen fogta a gyereket és elindult ismét a vadonba. A gyerek se nézett hátra, egészen olyan volt, mint az az ember, akit apjának tekintett.

És év év után megismétlődött ugyanaz a jelenet. Minden esztendő sorvadtabban, megtörtebben, megvénültebben hozta össze a hajdani szerelmes párt, és erősebben, duzzadó egészségben, piros orczával és büszke fejhordással a megcsalt férjet. S a gyerek is megbarnult, szinte megnémult, de erős, durva szépségü női óriássá fejlődött. A pásztorok között regék jártak róla, a havasok odafönt százszorosan visszaverték vidám kaczagását, harsogó danáját és a puska ropogott a kezében s ugy utánairamodott a zergéknek, hogy szinte elevenen fogta el. Itt lent néma volt és csöndes, rá se nézett senkire, csak az apján csüngött a szeme rajongó szeretettel és boldogsággal.

Mikor a leány tizenöt éves lett, Katagár Mózes nem vitte többé a havasokba. Ellenben összeszedett egy nagy csomó pénzt s elment vele Pestre. Az ember és a leány nagyon jól értették egymást, odafönt annyira összeszoktak, hogy a gondolatuk is találkozott s amit az öreg akart, az mindig jól esett a lánynak. Szép lakást rendezett be Pesten és járatta a házhoz a különböző mestereket. A lány tanult nyelveket, tanult zongorázni, festeni és tánczolni. Olyan erős és egészséges volt, amivé csak tiz évi merőben fizikai élet tehet, istenverte magánosságban, a legzordonabb környezetben. És ezt a megedzett anyagot most megcsiszolgatta kulturával. A durva arcz, a szinte fekete kéz megtisztult, megfinomult, anélkül hogy elpuhult volna. Három év multán Katagár Juliska olyan szépség volt, amilyen Magyarországon még nem termett.

Sverteczky pedig egészen összeaszott, mo t már csak mankón tudott járni. De hüségesen, mintha kisértet kergette volna, minden ujév napján ott volt a kis oláh faluban és hozta a törlesztést, meg az uj váltót. És látva azt az asszonyt, akivel vétkezett, félig megfehéredve, félig megkopaszodva, egészen belefásulva ebbe a rettenetes életbe, amint gépiesen méri a pálinkát, a lisztet, a czukrot, petroleumot, kocsikenőcsöt, szöget, sarlót, kaszát, minden évben kegyelemért könyörgött, de Mózes hajthatatlan maradt.

— Az utolsó garasig, az utolsó napig, — mondotta — a gyerek a kezemben van és tudod, hogy én megteszem, amit mondok.

Juliska huszonegy éves korában férjhez ment. Igen előkelő, igen gazdag ember vette el. De Katagár Mózes föltételül tüzte, hogy mig a leánya huszonhat esztendős nem lesz, addig az ő házánál kell maradnia. Fényes, nagy házat vitt és éppoly könnyüséggel merült bele a nagyuri életbe, mint annak idején a havasiba. Ezt az embert semmi se hozza ki a sodrából.

Végre elkövetkezett a huszadik év és Sverteczky ugyszólván a sir széléről támolygott a kis faluba s olvasta le az utolsó részletet.

— Most rendben vagyunk — szólt az öreg Mózes.

— Most már meghalhatok — szólt Sverteczky.

— Most visszakaphatod a lányodat, — szólt Katagár Mózes — de becsületes módon, hogy kára ne legyen belőle.

— Hogyan? — hebegte Sverteczky.

— Azt majd este megtudod.

Délben történt ez a beszélgetés és estére az öreg Katagár Mózes halva volt. Főbe lőtte magát. Néhány sort hagyott hátra a feleségének: meg fogtok most esküdni egymással, hogy becsületes szülei lehessetek a lányotoknak.

Toll és tőr.

— *aug. 14.*

A GLOIRE. A Gloire egyszerüen átszökött a határon. Utána szökött a czivilizácziónak, utána a becsületnek, utána — az idegeneknek, akiket puskatussal kergetett ki a Rousseau népe. Igen, a francziák üzték az idegeneket, a németek pedig üzték a francziákat... Különbség csak az, hogy a németek a harcztérről kergették vissza a francziákat, a francziák pedig kávéházakból, pályaudvarokról, országutakról az idegeneket. Egyik ütközet a másik után és a francziák futnak, egyre futnak, a Gloire pedig diadalmasan csillog a német fegyverek aczéltükrén. A belga sikokon, a lotharingiai dombokon egy uj Ilias születik, a század mithosza, a német dicsőség, s a belga sikokon, a lotharingiai mezőkön, Páris boulevardjain és a Provence országutjain föltünik egy másik mithosz... föltünik: a mező pocsolyájában, a boulevard szemetében, az országut sarában és ez: a franczia dicsőség mithosza. A nagy világtörténelmi csillaghullásban, ami most végbemegy, ez volt a legszörnyübb. A franczia legendának vége, örökre vége, és Francziaországnak végzete, hogy még a pusztulásban is az orosz barbársággal kell együtt lennie.

—

NEM AKARUNK POLITIZÁLNI; a pártharczoknak vége: ami tegnap harag, szitok, káromkodás volt, ma bocsánatkérő gyöngédség; az ökölbe szorult kéz testvéri ölelésre nyilik. A politikai aréna ma — a harczmező, a toll — a kard, a beszéd — az ágyu. Nem akarunk politizálni, csak arra akarunk rámutatni, hogy milyen szépek vagyunk, ha nem politizálunk. Milyen mások vagyunk. Mennyivel tisztábban látunk s menynyire tisztábban látjuk a politikai vezéreket. Tisza István russzofil hajlandósággal vádolta Vajda Sándort és most, hogy a vádját alaptalannak találja, elégtételt ád a megbántottnak. Persze: ez természetes és Tisza István lovagiassága minden vitán felül áll, — de vajjon akkor is természetesnek találnák, ha nem volna háboru és a parlamentben tovább dühöngene a pártcsata? Akkor is meghajolna mindenki Tisza korrektsége előtt? Egy háborunak kellett jönni, hogy Tiszát pártkülönbség nélkül méltányolják; s egy háborunak kellett jönni, hogy pártkülönbség nélkül méltányolják Apponyi Albertet. Csak most kezdjük látni: mennyi erkölcsi érték züllött a békében s mennyit aktivál az első ágyudörgés.

—

SEGITŐ KACSÓ MUNKÁT ÁD. »Miért nem dolgozik«... ezzel utasitotta el mindig a nyomort s ezzel nyugtatta meg saját lelkiismeretét a léha jótékonyság. Miért nem dolgozik? Most a kérdés meglehetősen felesleges. A Segitő Kacsó tudja, hogy jelentkező azért nem dolgozik, mert nincs mit. Segitő Kacsó tudja, hogy most nemcsak a kérdezősködés ideje telt le, de a jótanácsok iránt sincs valami hallatlan kereslet, Segitő Kacsó tudja, hogy most az egyetlen, amit tenni lehet: munkát adni. Tehát Segitő Kacsó munkát ád. Igy történt például, hogy munkát adtak és olyan munkáért, amit normális időben rendesen megfizettek, most négy—tiz filléreket adnak. Igy történt, hogy ahhoz nem való asszonyoknak cséplést, kenderáztatást ajánlanak. Az ördögbe is: nem vicczekről van szó, hanem a munkáról, nem alamizsnáról, hanem munkabérről, nem uzsoráról, hanem társadalmi segitségről. És ha Segitő Kacsó nem érti, hogy amik most történnek, mindennél más, mint ami eddig történt, akkor vonuljon vissza és ne zavarja haszontalan nyegleséggel a komoly társadalmat, a komoly segitséget, a komoly jótékonyságot.

—

AZ IGAZSÁG, *a történelem drámai igazságtevése soká késett, de most egész fényességében fölragyogott. A czár, akit a jövendő história-könyvek nem a »rettenetes«-nek, sőt nem is a »bolond«-nak, hanem egyszerüen a »hazug«-nak fognak nevezni, a czár sok bajában — a lengyelekhez és a zsidókhoz fordult. A czár elfelejtette a lengyel szabadság vérbefulladását, elfelejtette a pogromok kegyetlen irtózatát és reméli, hogy a lengyelek is, a zsidók is elfelejtették. Ezeknek azonban nehezebb az ilyesmit elfelejteni, mert az már ugy van ezen a világon, hogy a sebet hamarább felejti az, aki adja. Az orosz zsidók semmi mást nem akartak, mint jó oroszok lenni; de kancsukával csaptak az arczukba s életre hivták a pogromot, amihez képest a spanyol inkviziczió modern bünvádi perrendtartás volt. A czár most vezekel, a lengyeleknek alkotmányt, a zsidóknak szabadságot igér, sőt még az orosz állampolgárságot is megadja, és nem tudja, hogy ez az egyetlen, amitől a hithü oroszok is szabadulni szeretnének. Nem tudja, hogy ma a lengyel a legirigyeltebb nép egész Oroszországban és minden orosz lengyel szeretne lenni, hogy őt is — fölszabaditsák.*

A történelem margójáról.*

A nagy európai konczertben, amelynek partiturája fölé az Imperator kihuzott kardja büszke lendülettel irta a tempót diktáló szót: tempestoso, — egyre mélyebb és komorabb motivumok zendülnek fel, egymásba hömpölyögve, száguldó, diadalmas hullámaikat egymásra tornyozva. A Varsó alatti sikon rohamra sikolt a huszárok trombitája; az erő, az egészség, a jövendőhöz való jog tradiciókon növelt erejével száll a *cornua flexi* hangja, a vaskorszak indulója az orosz égig; Basel utczáin csendben mintha a hires valmy-i malom kelepelését hallanák a megriadt polgárok: német mitrailleuse-ök dobolják fáradhatatlan egyformasággal a gyilkos marsot; az Adria holdvilágos tükre fölött tompa, mély dörrenések szállnak s fáradt morajjá gyengülve ütődnek Veglia — a nyári »csirkesziget« — kopár sziklahátához. Rettentő hangszereken zug, harsog a világ ősi vészriadója, a haragvó, forró vér éneke, a lelkek földrengésének dübörgő nyitánya...

* A háborus idők tartamára e rovatot állandósitani kivánjuk s köszönettel vennénk, ha lapunk barátai a rovat anyagának összegyüjtésében segitségünkre lennének. Ezért kérjük mindazokat, akik egy-egy jellemző apróságot hallanak, látnak, küldjék azt be szerkesztőségünknek pár vázlatos sorban.

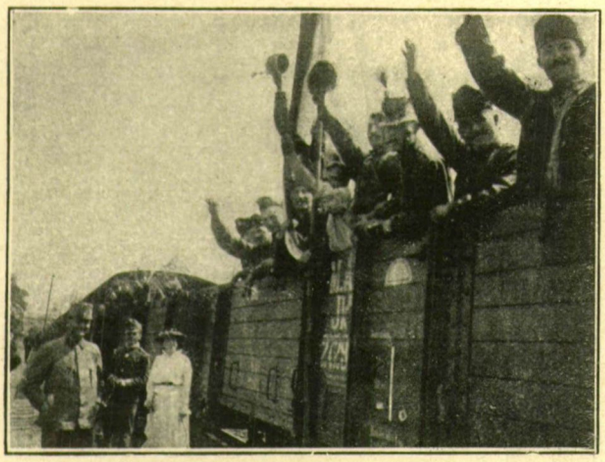

Éljen a háboru.

De itt-ott, egy rövid pauza süket csendjében fölmosolyog a lőporfüstös ég ijesztő sötétségéből kivillanó tenyérnyi üde kékségre egy pajzán cziterafuvam, egy rövid scherzo. Mintha a Nap, amely a felhős tengerek óriási tükrében most nem fürdetheti meg játékos sugarait, egy-egy szempillára tévedt könycseppen keresztül mutatná meg vidám, biztató szivárványát. A nap huszonnégy órája most a komolyságé, de egy percze minden napnak akad, amely az ágyutüzek fölpirosló háttere előtt egy kedves, ötlettől sziporkázó rakétát bocsát föl a komor nézésben elfáradt szemek előtt. A történetiró a holló nemes tollát faragja, asztalán *in albis* hever a jövendő Históriája, de mig egy pillanatra elmerül a ködből lassan kibontakozó uj világ távlatainak szemléletében, a szentiványéji álom csintalan Puckja — aki akkor sem álmos, mikor a jó öreg Homérosz már az igazak álmát aluszsza — egy heverő czeruzával pajkos ákombákomokat firkál a készülő könyv üres margójára. Próbáljunk meg néhányat kibetüzni ezekből a vidám, apró dokumentumokból, amely munkához szives készséggel invitáljuk *A Hét* olvasói közül azokat is, akik nem sajnálják a fáradságot és a postabélyeget.

*

Még a mult héten történt.

A Nemzeti Kaszinó ablakából Windischgrätz herczeg beszél a lelkes tüntetőkhöz. Hi a haza, mindnyájunknak el kell menni, — végzi a rövid, temperamentumos szónoklatot — éljen Első Ferencz József és *Második* Vilmos!

Egy erzsébetvárosi polgártárs, aki az utolsó szavakat a felharsanó éljenzésben inkább csak sejtette, mint hallotta, helyeslőleg bólogat rá:

— Ja, ja, was Recht ist, ist Recht! Der *Vázsonyi* Vilmos ist auch ein braver Mann.

*

A Külső Kerepesi-uton egy öreg magyar iparkodik befelé — szamárháton. A csacsin a szőrével kifelé forditott suba, a subán az öreg s széles vállán keresztbe a hosszu kampós bot: a juhászi hivatal jelvénye.

Csendesen kaptat fölfelé a czinkotai kis vasut mentén.

Amint beljebb ér, egyre több daloló bakagyerek jön vele szemközt, összeölelkezve, fényesen kiadjusztálva, vadonatuj csukaszürkében, — in paranthesi — én még sosem láttam ilyen szürke csukát.

Az öregnek feltünik a dolog. Eleinte csak hm-get, — a pusztai ember nem szokott könnyen elcsudálkozni — de aztán nem állja tovább. Odaszól az egyik harmincz-kettősnek:

— Hujja te, mit csatorásztok ugy, nincs még október elseje.

A baka kihuzza magát, aztán félvállról szól oda:

— Kigyelmed is korán keet fő, hogy olyan jó tuggya. Menünk a ráczokra.

— Affenét, — mordul föl az öreg — csak tán nem háboruba?

— De hogy éppen oda — köpi hegyesen a szót a gyerek.

— Oztán hát mié, te? — érdeklődik tovább a magyar, akihez nyilvánvalóan nem ért még el a galgai pusztára a háboru szele.

— Mer azok a rusnya paprikacsinyálók megölték a mi fölséges trónörökösünket — mondja elkeseredetten a baka. A szeme szinte villámlik közbe.

Az öreg juhász meghökken. Megállitja a szamarat. Aztán megemeli csendesen a fejében a zsiros kalapot s szivet fájditó nehéz sóhajtással, szomoruan mormolja maga elé:

— Szögén, szögén — *Rudolf*...

*

A köruton mennydörögve vágtatnak a büszke Haubitzok.

A hat erős, nehéz ló szinte repül velük. A haláltszóró hatalmas bronzcsöveken tánczol a forró augusztusi napsugár. A tengelyülésen jobbról is, balról is egy-egy tölgygallyas csákóju, marczona tüzér kapaszkodik a fogózkodó vasba. Szinte ugrálnak a helyükön a nagy sebes zökkenőktől. A kávéházak közönsége kitódul az utczára s éljenezve, kendőt, kalapot lobogtatva üdvözli a hurrázó katonákat, virágfüzéres ágyukat.

Mikor elvonul az üteg, a kávéházi asztalnál az egyik okos — istenem, szegény okoséknak most nem nagyon jól megy — odafordul a másikhoz:

A Népsegitő Iroda előtt.

— Tudja, miért ül minden ágyun két ember?
— Haggya hallani!
— Mert *egy* nem birná ki azt a szörnyü rázást.

*

Két kis apró cserkészgyerek beszélget a Bokréta-utczában. Egyik sincs több tizesztendősnél. Az egyik azt kérdi:

— Te, tudod, hogy ki lesz a szerb csapatok fővezére?
— Nem. Te tudod?
— Hogyne! György herczeg, a Petár kisebbik fia.
— Grózartig! Mit szólsz hozzá, az a taknyos fogja vezetni a háborut!? — és fitymálólag ütögeti a hosszu cserkészbotot a földhöz. Szaporán koczognak tovább, egy-egy kötszeres skatulyát czipelve a hónuk alatt. A két kis pöttöm emberke széles gombakalapja alól alig látszik ki a földből.

*

A nyugati pályaudvaron egy lógóbajuszos magyar bucsuzkodik az asszonytól. A kalapján körül nemzetiszinü pántlika, a vállán tarkavirágos, tömött átalvető. Rettenetesen el van érzékenyedve, öklömnyi könyek gurulnak végig az arczán. Végre elválnak. A magyar elbusultan ballag fölfelé a köruton, az asszony vizsga szemmel, hosszan néz utána. A bevonuló harczfi nagyokat szipogva lépeget s a könyek egyre sürübben potyognak a szeméből. A szembejövők szánakozva, részvéttel nézik.

Mikor aztán tul jut a Podmaniczky-utczán, ahová az asszony tekintete már nem kisérheti, hirtelen megáll. Csontos öklével letörli képéről a kövér könycseppeket s rikoltva hajitja a levegőbe a háromszin-pántlikás kis pörge kalapot:

— Éljen! Éljen a háboru! Éljen az a szentséges Atyauristen, — csakhogy ettül a vén sárkánytul megszabadultam.

*

Egy nagyon előkelő, finom és széplelkü urihölgy lelkes hangulatban sétál az urával az egyik kaszárnya körül. A sarkon egy gyönyörü szál bakagyerek áll, csupa erő és öntudat. Tegnap még kasza villant a kezében, ma már a torniszter-szijat igazgatja nagy szakértelemmel.

A széplelkü hölgy, aki egyszerüen el van bájolva a nép gyermekeitől, odasug az urának:

— Ugyan kérem, adjon neki egy jó szivart.

A férj odakinálja a vitéznek a szivartárczát. Az kivesz egy szép pettyes havannát, leharapja a végit, rágyujt, aztán feszesen szalutálva megköszöni a kedves ajándékot. Az előkelő hölgy majd megőrül a gyönyörtől.

A háborus Rákóczi-ut.

— Kérdezzen tőle valamit — biztatja az urát, de az csak mosolyog az unszolásra. Őnagysága nem birja tovább. Remegő hangon szólitja meg a pöfékelő katonát:

— Mondja, kérem, önök ugyebár nem félnek a szerbektől?

A baka fölkapja a fejét:

— Mink, már hogy mink — a ráczoktul? Dejsz — keziccsókolom — az anyja keservit annak a rácznak, akit én farba rugok, a taknyán csuszik haza a fatornyos hazájába.

A finom és nagyon előkelő hölgy abban a pillanatban beszüntette az érdeklődést a nép egyszerü gyermekeinek bátorságát illetőleg. Ugy otthagyta azt a szegény jóizü beszédü kunfiut, mint Petár Belgrádot. **K. A.**

INNEN-ONNAN.

Báró Hazai Samu. Most az égen augusztusi csillaghullás van. A király uj csillagot adott honvédelmi miniszterének. Csillagokat kapnak a hősök, akik a harcztéren küzdenek és báró Hazai Samu e hősök közé tartozik, aki nemcsak most teljesit háborus szolgálatot, de a békeidőben is. A munka dandárja mindig az övé. Ha elsétálunk a dolgozószobája mellett, az ablakai még éjfél után is ránk világitanak. Mindig igazi katona volt. Gyors és kemény, szorgalmas és fáradhatatlan, egyenes és becsületes, szellemes és bátor. Láttuk a közkatonáit, akik dalolva, virágosan hadba mentek és megismertük a hadsereg egységes szellemét, a hadsereget, amely mint egy ércz-fálánx nyomul a czélja felé. Báró Hazai Samu szelleme érzik meg ezen a hadseregen. Annyi kedve, energiája, kötelességtudása van, hogy szétosztotta e sok millió ember közt, mindenkinek jutott belőle és neki is maradt egy egész életre való. Báró Hazai Samu karriérje a legszebb, legfényesebb, legtisztább magyar karriér.

* * *

♂ **A tizezresek.** A nagy nemzeti adakozásban olyan adományok is gyülnek, amelyek előreláthatólag nagy zavarba hozzák a jótékony egyleteket. Mit csináljanak például tizezer üveg Izidóra-vizzel? Mit csináljanak tizezer hordó gyógyiszappal? Mit csináljanak tizezer liter kölni vizzel? Igen, nagyon megható az ilyen adakozás is, de hisz azt ugy is tudtuk, hogy az Izidóra-gyárnak van — szive! Azt nem kellett külön bebizonyitani! És aztán a példa ragadós és a szörnyü áldozat-hozás annyira magával ragadja a többi gyárakat, hogy a tintagyáros tizezer liter tintát, a dobozgyáros tizezer dobozt, a sósavgyáros tizezer üveg sósavat küld jótékony czélra. Igen, van hasznos, komoly, áldásos természetbeni adomány is, — de még nem olvastuk, hogy valaki ezer métermázsa buzát ajándékozott volna a terméséből.

* * *

= **Adás és vétel.** A dusgazdag mágnás háromszáz koronát adott a bevonult katonák családtagjainak segélyezésére. Az adományozás délután történt. Másnap reggel a dusgazdag mágnás ismét megjelent jótékonysága szinhelyén, a világért sem azért, hogy adományát megtizszerezze. Sőt ellenkezőleg. Visszakérte a háromszáz koronát. Mert ő retour-jótékonyságot gyakorolt. Ma neked, holnap nekem. A kecske lakjék jól, a káposzta is megmaradjon. A felsőbb fórum a dusgazdag mágnásnak adott igazat, elfogadva érvelését, hogy tévedett s eredetileg más czélra akarta az összeget forditani. Hogyan, hát csak tévedésből tenne jót a dusgazdag mágnás? És nem birna el egy háromszázkoronás tévedést? Hihetetlen! Ne tudja a jobb kezed, hogy mit csinál a bal — mondja az irás. Mert ha megtudja, bizonyára még másnap visszaveszi. A dusgazdag mágnásnak tehát egyszerre két kézzel kell adnia, hogy amit a jobb tud a balról, azt a bal is tudja a jobbról.

* * *

♂ **A kozák.** Szegény kozák, — tegnap még keresztet vetettek a neve hallatára, mára kiderült, hogy csak meg kell vakarni s előbujik a szegény, nyomorult, gyáva és remegő muzsik. »A világ első lovasa« még futni se, még menekülni se tud tisztességesen, s kiderült, hogy a kozák-bravur épp olyan orosz panama, mint minden más orosz panama. A falra festett ördög egy szomoru kis árnyék, s a mi vitéz katonáinké az érdem, hogy egyszer s mindenkorra leszámolt ezzel a hazugsággal; hogy egyszer s mindenkorra elkergetett Európa feje felől egy babonát... egy svindlit, aminek az eddig való fenmaradásában több része volt Európa gyáva közönyének, mint az orosz ügyességnek. A kozák misztérium szétfoszlott s utánafoszlik a többi misztérium, a többi hazugság, a többi babona is. S a hazugságok halála: Oroszország bukása.

* * *

D **Az első villamos.** Láttuk a próbajáratot, az első villamost, amely kigyulladt lámpákkal végigzörgött a kecses és merészivü Erzsébet-hidon. Különös volt a kép és a hang, amely az elhagyott éjszakát felrázta. Távolban a régi Lánczhid, a megtatarozott alkotmányával, famankókon. Ez a hid valaha azt jelentette: Pest. Amikor lezárták, az öreg emberek csóválták a fejüket s könyek szöktek a szemükbe, mint mikor elválnak valamitől, ami az övék, ami kedves, ami az életük egy darabja. Most pedig egy uj hidon tánczol át a villamos, a város szokatlan és idegenszerü, meg se ismerjük már s érezzük, — ezeken az apró külsőségeken keresztül is — hogy történelmi fordulóponton állunk, egy uj kor köszönt reánk, a háboru grandiózus, ujat-alkotó korszaka. Bizonyos, hogy az uj villamos keresztelőjét sohase fogjuk elfelejteni. »A nagy háboru idején indult meg« — mondják majd egykor az öreg emberek — »1914-ben«...

* * *

= **Öngyilkosok.** Minden háboru megtermi a maga őrültjeit és öngyilkosait. Az idegeket és agyat ilyenkor szokatlan érzések bombázzák, melyek leteritik a rendes százalékot. De máskor a háborutól való félelem adta az emberek kezébe az öngyilkos fegyvert, ma pedig — naponta olvashatjuk — az elkeseredés és szégyen, hogy nem vonulhatnak le a biztosan győzelmes háboruba. Öreg emberek szökdösnek fel a padlásra, hogy a kötél halálos ölelésével szerezzék meg maguknak a mindent kiegyenlitő nyugalmat. Más háborukban szerep várt az öregekre, az otthon maradottakra is. Hogy majd védjék az asszonyokat és gyerekeket a betörő ellenség ellen. A hősi hangulat, mely a bevehetetlen vár silhouettejeit álmodja az ország határaira, ezt az eshetőséget most kizártnak tartja. Aki ellenséget akar látni, annak utána kell mennie, hogy megkergesse.

Fejfájás kinozza ? ? ? akkor sürgősen szedjen *Beretvás*-pasztillát. E készitmény elsőrangu klinikai észlelések szerint teljesen ártalmatlan, mert sem a szivre, sem a vérkeringésre, sem a gyomorra károsan nem hat. Hatása gyors, megbizható és a legmakacsabb fejfájásokat is radikálisan megszünteti. Minden gyógyszertárban és drogueriában kapható.

A harmadik Róma.

Irta: CESARE CASTELLI. (5)

Első rész.

A talaj nagyrészt köves volt, s csak itt-ott födte a kőzetet némi föld; de ott sem termett se fü, se fa, s legfeljebb némi moha kandikált ki a sziklák repedéseiből egy-egy keskeny földsávon.

Mikor az ösvény emelkedni kezdett, mögötte egy kis völgy s egy szürke nagy hegy lett látható.

Két órai gyaloglás után elérkeztek a capraiai dombra.

— Az ott a templom — mondta a szolga s Giorgio egy kicsiny fehér házat látott két ciprusfa között, mellette pedig egy még kisebbet s még odébb, mélyebben öt vagy hat komor szinü apró lakóházat, amelyek rendszertelenül voltak szétszórva.

Itt fönt már akadt egy-két fa, de azok is lombtalanul állottak ott, mint holmi csontvázak. Az egész domb puszta és kijózanitó volt.

— Szántóföldek nincsenek erre? — kérdezte.

— Nem, uram, minden vetés és ültetés hiábavaló itt. Nem elég a föld. Itt lent minden csupa kő, s azt a kevés földet is, ami itt-ott látszik, elmossa egy nagyobb zápor.

— Miből élnek hát az emberek?

— Gesztenyét és fát gyüjtenek az erdőn; nyáron át kecskét és juhot tenyésztenek, télen pedig lehozzák.

— Most tehát senki sincs itt... — mondotta Giorgio, mert azt hitte, hogy hivei csak nyáron laknak itt.

— De igen! Rossz év volt az idei. Mikor szeptemberben a nagy áradások mindent elöntöttek, visszajöttek s le kellett mondaniok arról a kis jövedelemről is, amit az állattenyésztés hoz.

Giorgio nem kérdezett többet.

Minden olyan komor volt itt fent, de ez a kietlenség teljesen összeillett lelkének örömtelen hangulatával, hogy szinte vigasztalást talált benne. Végre megérkeztek. A szolga lihegett, alig tudta követni a fiatalember gyors lépteit. Most aztán odaszólitotta azt a parasztot, aki a templomra és a házra gondot viselt s cselédet akart szerezni számára, de Giorgio visszatartotta, mert ugy vélte, hogy a paraszt felesége elvégezheti azt a keveset, amire szüksége van. Magára maradt.

Este rendbehozta a holmiját és sajátkezüleg tisztitotta meg a poros és meszes oltárt, másnap pedig, miután a kicsiny és csupasz templomban, melybe csak két-három öregasszony jött el, misét mondott, lement az emberek közé, hogy megismerje a hiveit. Belépett a szegényes, szuette és korhadt oszlopokkal alátámasztott házacskákba, amelyek egyetlen helyiségből állottak. Ebben volt a szegényes ágy, tüzhely és asztal. Jóformán mindnyáját felkereste s elhatolt egész a meredek hegyek lejtőjéig, hogy a legtávolabb lakókat is lássa. Mindenütt ugyanolyan nyomort talált. A nők kimerültek és soványak, a férfiak megtermettek és erősek. Rongyos ruháikból kilátszott izmos karjuk és szikár mellük. Csak a gyermekeken látszott a jólétnek némi nyoma.

Giorgio csodálkozott, hogy a nagy hidegben mezitláb s kalap nélkül szaladgálnak fel s alá. Kiáltásukkal és nótáikkal verték fel a vidék néma csendjét.

Lassanként barátaivá tette mindnyájukat s készséggel adott nekik mindent. Az ingét, czipőit és azokkal a holmikkal, amelyeknek Rómából kellett megérkezniök, ugyanezt szándékozta tenni.

A gondosság, amelylyel ezeket a szerencsétleneket körülvette, szinte feledtette a maga gondjait és kételyeit, nekik élt, s ha az emlékezések rabul ejtették, hosszas sétákra indult, nagy utakat tett meg, legtávolabb lakó barátait kereste fel, s havas hegycsucsokat kuszott meg közben. Amikor azután este hazatért, a fáradtságtól csaknem összeroskadt és csak az álom hozta meg neki a jótékony nyugalmat.

És ekkor Don Paolo hirtelen beteg lett és Giorgio arra kényszerült, hogy Tregozzanóba menjen. Hosszabb ideig kellett ott tartózkodnia, mert a község népes volt és a beteget állandóan helyettesiteni kellett.

Tregozzanóban az esperes bevezette őt a plébániára, csinos, tisztaságtól tündöklő, vadonatuj, major közepén épült házba vitte, a könyvtárszobáját rendelkezésére bocsájtotta és azokat az órákat, amelyekben nem a beteget őrizte, Giorgio olvasmányainak szentelhette.

Elmélyedt a szentirásban. Hitte, hogy vigaszt fog meriteni belőle, amely megkönnyiti fájó lelkét. Ám minden sor, minden vers külön megdöbbenés volt a számára, mintha valamely érthetetlen nyelven iródtak volna azok. A bekezdések, a versek a hit szentségéről beszéltek, arról, hogy hinnünk kell kétségeskedés nélkül, anélkül hogy magunk magyarázatot vigyünk a dolgokba, vagy máshoz fordulnánk magyarázatért. És senki nem adott neki magyarázatot.

Napközben a szolga kiséretében a betegeket látogatta meg a fiatal pap. Reggelenként pedig misét olvasott az ájtatos embereknek.

És ő mégis Diocesébe vágyódott. A nyájas kis házba, s amikor az első hó a földre hullott, szivében feltartóztathatatlanul lobbant fel a hazatérés vágya.

Mikor egy reggel feltárta az ablakokat, látta, hogy a hó magasan fekszik a ház előtt.

Korán, hajnali órában volt ez. S a háztetők, s az egész vidék — mintha fényes nappal volna — oly pompásan látszott, hogy minden-minden födve van a fehér takaróval.

Giorgio lement, hogy, mint rendesen, misét mondjon a hivőknek. A templom kapuját puha, magas hószőnyeg födte, amelybe a lába besüppedt.

Bár nem volt nagyon hideg, de a misére ezuttal kevesebben gyülekeztek, mint máskor.

A viaszgyertyák halavány fényénél a misekönyvet olvasta Giorgio, s a segédlelkész mögötte térdelt.

Tekintetét a nagy, gótikus betükre szögezte, hangja érczesen csengett, gondolataival azonban Capraia felé fordult. Kis, magános házacskát látott, amelyet teljesen befödött a hó, előtte két magas, hópihéktől csillámló ciprus állott. A szegény népet látta, azokat az embereket, akik gyakran ismételték az aggódó sóhajt:

— Most jó, most még van mit ennünk, de hol találunk majd tüzelőre, ha megjön a tél hidege?

Mit tehetett volna értük?

Miután az áldást kiosztotta és a misét elolvasta, hazament.

Ekkor már egészen világos volt.

Hosszasan figyelte a szállongó hópiheket, azután elhatározta, hogy bemegy Don Paolóhoz.

Don Paolo barátságos mosolylyal fogadta.

— Nos, mi ujság? — kérdezte, miután a szivélyes jóreggeltet is viszonozta. — Havazik?

Most aztán közölte Giorgio Don Paolóval, hogy Capraiába akar visszatérni. Nem akarja tovább magára hagyni hiveit, mert attól tart, hogy nincs senki, aki vigasztalja őket. Don Paolo bizonyára talál más, alkalmas helyettest. Az esperes azonban hallani sem akart a dologról, ebben a havazásban lehetetlenség Sandrelliért

Tábori telefon.

küldeni, aki négy mértföldnyire lakik innen. Miért hogy Giorgio éppen most akarja elhagyni őt?

Giorgio engedett a rábeszélésnek és maradt, bár abban mégis megállapodott az öreggel, hogy távozni fog, mire a hó olvadásnak indul.

— Ne még, kedvesem, még nem érzem magam eléggé erősnek — mondta Don Paolo. — Ön addig egy kis szórakozásul Alba nővér intézetében tehetne ellenőrző látogatást.

Látogassa meg a menhelyet, ahol a Rómából odaküldött, elhagyott gyermekek laknak.

Giorgio erről a menhelyről mindig nagy tisztelettel hallott beszélni hivei között. Azok, akik Tregozzanóban voltak, mesélték, hogy a gyermekeket ugy gondozzák ott, mintha kis herczegek volnának, és miközben arra gondoltak, hogy ők nem részesithetik annyi gondosságban gyermekeiket, irigykedés töltötte el őket. A menhelyben lakó gyermekek, ha árvák, elhagyottak is voltak, nélkülözés nem sujtotta őket, mig az ő gyermekeiket a szülői gond övezte ugyan, de hányszor köszöntöttek rájuk a szükség napjai.

Lappangva járt a gyanusitás, hogy akadt néhány apa, aki ujszülött gyermekét rongyokba göngyölgetve kitette a menhely kapuja elé, a széles tető alá, hogy a kicsinyeket az apáczák gondjaira bizzák és az ártatlanok életét megmentsék, amiről ők maguk alig gondoskodhattak.

A menhely a falun kivül, az országuton állt. Palota volt, amelyet pár év előtt Nola herczege nyári lakul rendeztetett be magának, de azután elunta a tregozzanói nagy magányosságot, s a palotát bérbeadta az apáczáknak. Kivül tehát mi sem árulta el a kolostorjellegét.

A hó elolvadt. A napfény a kis zöld oázist vidámmá és ragyogóvá tette.

Giorgio, aki heteken át kunyhók között élt és betegek között időzött, a jólétnek ilyen tökéletes képét látván, egészen elérzékenyült. Hiszen az apróságok valósággal paradicsomban éltek! A kis ártatlanságok itt magának a jó Istennek védőszárnyai alatt voltak.

Egy idősebb apácza a társalgóba vezette Giorgiót.

— Hogy van Don Paolo? — kérdezte.

— Nem valami jól, de reméli, hogy nemsokára felkelhet, mert csak könnyü torokgyulladása van. — Az apácza köhécselve távozott, hogy a főnöknőnek bejelentse a látogatót.

Giorgio a szobában maradt és körülnézett. Uj volt előtte minden, most látott először klastromi berendezést. A kép azonban nem volt olyan, mint aminőt elképzelt. A kedves formáju butorok nádszövésü betéteikkel inkább elegánsaknak voltak mondhatók, a szoba közepén diófaasztal állott, a falakon olajnyomatok lógtak, amelyek a szenteket ábrázolták, a pamlag fölött középen egy apácza képe függött, aki egy szöszke gyermeket tart a karján, akinek arcza egészen el volt takarva. Az apácza szemei nagyok és koromfeketék voltak, arczának melanchólikus árnyalata valami titokzatosságot adott, szája széles volt, orra kicsiny és kissé tömpe. Az áll alatt csokorra kötött fehér szallag jól láttatta az arcz áhitatos kedvességét. Giorgio gyönyörködve szemlélte a képet. Első pillanatban erre gondolt: Ez az apácza olyan hiu volt, hogy olajfestményen örökittette meg magát. Mit ért e képpel mégis, mikor az orvoson és a szerzetesen kivül senki sem lépte át a szoba küszöbét? És ki volt ez az apácza? Talán régen meghalt, s társnői kegyelettel őrizték meg arcza mását?

Giorgio nézte a képet és próbálta, hátha rájön a dolog nyitjára. Közben Alba nővér lépett be a szobába, azzal az apáczával, aki őt előbb fogadta, s amint belépett, Giorgio a képben Alba nővére ismert. Szemei nagyok és mélyek voltak, leirhatatlan vágyakozást tükröztek és pupillái ugy tüzeltek, mint két hatalmas fekete gyémánt. A festőmüvész nem tudta a szemeknek ezt a varázslatosságát ecsetjével kifejezni, a fényt, amely az egész arczot szemkápráztatóvá tette.

Giorgio zavart volt, nem tudta, mit mondjon, egyáltalán elfeledte, mivel bizta meg Don Paolo és azt sem tudta, hogy mit keres ezen a helyen; Alba nővér törte meg a különös csendet, s megkérdezte:

— Don Paolo küldte ide, ugyebár?

— Igen, főnöknő — felelte Giorgio, akit a nővér ábrándos hangja még inkább megzavart.

— Ön a szokásos felügyeletet fogja végezni, ugy-e? — folytatta Alba nővér, már azért is, hogy Giorgiót a folyamatosabb beszédre birja. — Közölje kérem Don Paolóval, hogy minden a legnagyobb rendben megy nálunk, a gyermekek pompásan érzik magukat, apáczáink nemkülönben. Ha nincs ellenére, magom fogom önt a menhelyen végigvezetni.

Giorgio fogta a kalapját és szótlanul követte Alba nővért.

A kis szalónból egy nagyobb terembe léptek, ahol a kicsinyeket oktatták. A gyermekek hatalmas füzére fogott közre egy fiatal apáczát; a gyermekek dalba fogtak, kék köténykét hordtak, amely egészen a földig ért, s ha igy együtt látta őket az ember, azt hihette, hogy valamennyien testvérek.

Az apácza, aki az apróságokkal foglalkozott, együtt énekelte velük a dalt. A kicsinyek nem tudták a dal ütemét követni, a nővér azonban tisztán énekelte a szöveget, és a kissé kusza kórusból kivált a hangjának üde, gyönyörü csengése.

Mikor észrevette, hogy a főnöknő egy idegennel lép be, hirtelen elhallgatott.

— Ezek itt a legkisebbek — magyarázta Alba nővér. Erre vagy harmincz szöszke fej fordult tisztelettudóan felé jük. A szemek Gior-

A »Narodna Obrana« jelvénye.

gión függtek, aki közelebb lépett a kicsinyekhez, néhányukat megsimogatta, meghajolt az apácza előtt s azután Alba nővér társaságában távozott. A télikertbe mentek, amelyet csak rövid idő előtt alakitottak át kápolnává az apró nép számára, imazsámolyokat is állitottak fel benne az apáczák s ámára, s a térdeplő, fohászkodó apáczák szinte elvesztek a magas padsorok között. Miután a kápolnát megtekintették, a kertben lévő pavillonba mentek, egy egészen uj épületbe, amelybe márvány lépcsők vezettek, kevés szoba volt benne, s a falak fehérre voltak meszelve.

Alba nővér elől ment és magyarázott:

— Ez a gyermekek hálóterme. Ebben az ágyban a sarokban az az apácza alszik, aki felügyel rájuk. Amott a refektórium van, ott a konyha, a második emeleten a mi lakosztályunk.

Alba nővér mindenfelé körülvezette Giorgiót, figyelmeztette őt, hogy mindenütt milyen tisztaság uralkodik, hogy az ágyak gyapjutakarói a legjobb minőségből valók, hogy az egyszerü, de kedves szobának milyen kényelmes a berendezése.

Giorgio szórakozottan szemlélte mindezt és zavarában eszébe se jutott, hogy annak az apróságnak az ágyához közeledjen, aki betegen feküdt és nagy, sötétkék szemeit kiváncsian szegezte feléje. Alba nővér lépett hozzá helyette, beczézte, csókolgatta és Giorgio áhitattal nézte, hogy a fiatal nő milyen anyás szeretettel övezi az apróságot, mintha csak az édesanyja volna.

Egy idősebb apácza követte őket, aki, mikor innen a kertbe mentek, szinte gyanakvással nézte Giorgiót.

Alig, hogy leértek, egy vidám gyermekcsoport jött szembe velük, s a kicsinyek szabályos sorokban lépkedtek a köves uton.

— Ezek a nagyobbacskák — mondta Alba nővér és egy csenevész, rachitikus gyermeket szólitott magához. — Ez az én kedvenczem — jegyezte meg.

Giorgio jól szemügyve vette a gyermeket és látta, hogy az egyik szeme vak, görbe lábai vannak, növésre igen kicsiny, bár nagy fejalkata azt bizonyitotta, hogy a gyermek nyolcz éves elmult. Miért e különös jóindulat a kis boldogtalan iránt? Talán éppen könyörületességből, amely az ilyen szerencsétlenek iránt nyilvánul meg. Talán büszkeségből, a maga tökéletes testét hasonlitván e szegény nyomorékéhoz, hogy a maga jelentőségét minél inkább kidomborithassa. A többi gyermek közrefogta a nővért, aki vezette őket és kétszersültet osztott széjjel közöttük.

— Menj oda a többiekhez, — mondta az apróságnak Alba nővér — hogy le ne maradj a kétszersültosztogatásról.

A gyermek elszaladt és mint a többiek, ő is kinyujtotta kacsóit a nyalánkságért.

Giorgio csakhamar megtudta, hogy e gyermek egy szegény munkásemberé, aki, mikor özvegy lett, elhanyagolta gyermekét, nem szerette őt, mert folyton betegeskedett, gonoszul bánt vele és talán halálra is ütlegelte volna, ha a főnöknő magával nem viszi a klastromba.

Giorgio megborzadt.

— Ó, hányan lehetnek, — mondta — akiket szülőik kinoznak, gyülölnek.

— Ó, sokan, sokan — felelte Alba nővér. — De ez azért van, mert a szegénység elvaditja az embereket. Sokan vannak olyan szülők, akik később ki akarták venni tőlünk gyermekeiket, akikkel azelőtt szivtelenül bántak. Ha viszonyaik valamennyire megjavultak, megint maguk körül akarták látni gyermekeiket.

Vajjon hány ilyen gyermeket nevelt fel nyolcz esztendő alatt Alba nővér?

Vigasz volt neki, hogy annyi sok romlásnak indult lelket menthetett meg.

Giorgio átszellemülten nézte. A sötét fenyők hátterében valami fenséges volt e sápadt nőben, akinek arcza a hivatásáért való átszellemültségtől ragyogott.

Ez az erős energiáju asszony szinte teremtve volt arra, hogy parancsoljon és küzdjön, és ő küzdött is, mert jót cselekedett és kiragadta a gyengéket a sors nyomoruságaiból. Igy fogta ő is fel az igazi pap hivatását. Ezalatt a kis görvélykóros gyermek egy darab kétszersülttel a kezében visszajött és mintha az apáczától valami kedveskedést várt volna.

— Itt vagy megint Luigino? — mondta Alba nővér. — Látja, — folytatta Giorgióhoz fordulva — mindig csak nálam akar lenni, még arról is szivesen lemond, hogy a többiekkel játszszék, csakhogy a szoknyám szegélyébe kapaszkodhasson.

Felemelte és megcsókolta.

— Mondd csak, szereted az anyuskádat? Ki a te anyuskád?

— Te vagy — mondotta a kicsike hizelegve.

— És miért szereted olyan nagyon?

— Mert nagyon szép vagy.

— Hát tetszem neked? — tréfálkozott a nővér és melegen magához szoritotta a gyermeket, ugy hogy a köténye teljesen odasimult a testéhez és elárulta testének formás idomait.

— És hogy tetszik néked az igazi mamád?

— Nem olyan nagyon — válaszolt a kicsike és a fehér szalagokat czibálta, melyek körülövezték az apácza arczát, mintha le akarta volna tépni; eközben egy fekete hajfürt kibukkant alóluk.

— Mit csinálsz? — mondotta Alba nővér — légy illedelmes, mert különben visszaküldelek a többiekhez.

— Nem, nem akarok.

— Látja, — folytatta az apácza, Giorgióhoz fordulva — néki is megvannak a maga kis neveletlenségei és jól tudja, hogy azt tehet velem, amit akar. — És ujból megcsókolta.

— Hogy hivják az anyuskádat?

— Alba — felelte a gyermek.

— Nem, nem Alba, van egy más neve is, nem emlékszel?

— Igen: Emilia Silvestri.

— Ugy-e? — kiáltotta és a gyermeket leeresztette a földre.

Giorgio gondolatokba mélyedt. Ez egyszerü és mégis bensőséges jelenettől hevesen lüktetett a vére. Kutatva nézte az apácza arczát és megkisérlette, hogy e vallomás titokzatos értelmét kitalálja.

A gyermek heves mozdulata, mely a hajfürtöt kirántotta a szalagok alól, ez a kivánság, hogy az igazi, a világi nevét hallja, — vajjon nem lehetett mindez szándékolt kokettéria, melyet az ő kedvéért koczkáztatott meg, az ő kedvéért, az első fiatalember kedvéért, aki behatolt e kertbe és aki most a fiatal nővel állt szemben?

Ha fáj a feje ne tétovázzék, hanem használjon azonnal: **Beretvás-pastillát**
mely 10 percz alatt a legmakacsabb migraint és fejfájást elmulasztja. Ára 1 korona 20 fillér. Orvosok által ajánlva. Készíti **Beretvás Tamás** gyógyszerész **Kispesten.** Kapható minden gyógyszertárban. 3 doboznál ingyen postai szállitás.

Vagy talán önkéntelen panasz volt ez, mind az örök időre elvesztett javakért?

De hogy férhetett volna össze ilyen hiu érzés az elhagyott gyermekek iránt érzett áhitatos és irgalmas szeretettel?

Izzott a feje. Nem tudta, hogy mit mondjon, nem tudta magát rászánni, hogy elbucsuzzék, csak kémkedve nézett az apácza fekete, ragyogó szemébe, mintha lelke legmélyére akarna belépillantani.

Alba nővért megzavarta ez a merev tekintet, azt mondta, hogy a konyhában kell felügyelnie, elbucsuzott és elment s Giorgiót a többi apácza kisérte ki a rácsos kapuig.

Még hosszu ideig állt és bámult ott a rácsos kapunál és a nővérekre gondolt.

Ő, aki szeretettel vezette a menhely jámbor dolgait, nem lehetett más, mint mind a többiek. Mindenekelőtt nő volt és a gyermek iránt való gondossága nem volt egyéb, mint anyai érzés, melyet idegen gyermekekre és az egész szenvedő emberiségre vitt át, mivel a saját anyaságán nem elégülhetett ki.

Gyengédsége, melylyel más emberek gonoszságát jóvá akarta tenni, nem volt-e igazi asszonyi érzés? Nem volt-e épp annyira női, mint mikor a szobák és a ruhák tisztaságáért aggodalmaskodott. Miért ne lehetett volna tudatában a maga nagy szépségének?

Vajjon a nő nem élt-e tovább benne s mindez nem volt-e panaszos sóhajtás a sorsa miatt, mely arra rendelte, hogy mások fájdalmát enyhitse és elvette azt a vigaszát, hogy a sajátján könnyitsen? Hát nem védhette és gyámolithatta volna éppugy a klastromon kivül is az elárvultakat és szerencsétleneket? Miért ne lehetett volna hitves és anya? Anyja a saját és egyben a szegény, elhagyott gyermekeknek?

— Hitvesnek és anyának lenni... — megismételte ezeket a szavakat, mintha meg akarná őrizni az emlékezetében.

— Hitves! Ő igen! Olyan teremtés volt, akit meg lehetett szeretni s öntudatlanul meg is szerette, mikor szándéktalan mozdulata elárulta köténye alatt finom formáit s mikor az a fekete hajfürt, melyet a beteg gyermek kiczibált a fehér szalagok közül, hosszu, hullámos, dus selymes hajfonatot sejtetett vele.

Elsietett. Ez a kéjes gondolat agyában egygyé olvasztotta az apácza képét és a nagynénjéét, akit egy férfi egy pap karjában látott megremegni. Vajjon, bár csak gondolatban, ő is megismételje-e ezt a gazságot? Ő, aki papi köntöst viselt, követni akarta-e tanitója példáját egy olyan nővel, aki Istennek szentelte magát.

Nagy izgalomban tért vissza Don Paolóhoz; haza akart utazni, kis falujába, hogy soha többé el ne hagyja.

(Folytatása következik.)

IRODALOM.

Biedermeier. *Farkas* Zoltán könyve az első könyv a magyar irodalomban, amely összefoglaló képét adja mindannak, amit a szó jelent: biedermeier. Rendszerint ugyanis csak egy iparmüvészeti stilust értünk e jelszó alatt. Nagyanyáink divatját, amelynek formái ma ismét divatosak, népszerüek. Lakberendezéseknél éppugy találkozunk velük, mint nőiszabótermekben. Az iparmüvészet azonban csak egy darabja annak a kulturának, amelynek a bélyege »biedermeier« s időpontja a mult század második és ötödik évtizede közé esik. Farkas Zoltán könyve arra mutat rá, hogy e kor szellemi nyilvánulásai miként adnak teljes egészet. E kor a német polgárság erőrekapása a filozófiáján, irodalmán, szinházán, festészetén éppugy kimutatható bizonyos uralkodó vonás, mint az iparmüvészeti holmik seregén, butorain és porczellánjain,. Farkas Zoltán ily széles alapon ismerteti azt az időt, amelynek hatásai a magyar kulturát is érintették. Először kifejti azokat a politikai és társadalmi erőket, amelyek előkészitették s aztán végigvisz összes eredményein. A könyv, amelyet egykoru képek reprodukcziói diszitenek, élvezetesen kalauzol a »biedermeier« távoli világában. A könyv Singer és Wolfner kiadásában jelent meg, ára 6 korona.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

SZÉCHENYI fiunevelő- és tanintézet
(internátus) bentlakó és bejáró tanulók számára.
Magántanulóknak előkészités. Budapest, V. ker., Személynök-utcza 7. I. emelet. Telefon 152—64

Pannonia-szálloda
Budapest, Rákóczi-ut 7. szám.
A Nemzeti Szinház mellett.

Varrógép vásárlás előtt kérje árjegyzékemet! Csakis a legjobb gyártmányokat tartom raktáron és ötévi jótállás mellett szállitok kényelmes részletfizetésre is.
BAUMGARTEN FERENCZ BUDAPEST, V., RÓZSA-U. 27

NŐI A Pozsonyi Kereskedelmi és Iparkamarától fenntartott nyilvános, három évfolyamu
felső kereskedelmi iskola Pozsonyban
Érettségi vizsgálat. — Állásközvetités. — Internátus. — Értesitőt kivánatra küld: az igazgatóság.

A háziasszony : ideálja egy :
SINGER VARRÓGÉP
Kapható az itt feltüntetett „S" czimerrel ellátott összes üzletekben vagy pedig ügynökeink utján.
SINGER Co.
VARRÓGÉP RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
IV., Semmelweis-utcza 14. sz.
VIII., Rákóczi-út 39. szám.
VIII., Baross-utcza 77. szám.
V. ker., Lipót-körut 22. szám.
VI., Andrássy-út 28. szám.
II. ker., Corvin-tér 1. szám.
X. kerület, Liget-tér 2. szám.

Budapest, 1914. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.